

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

DOI 10.31651/2524-2660-2020-1-5-13
ORCID 0000-0002-6311-403X

ДУТКА Ганна Яківна,

докторка педагогічних наук, професорка, проректорка з навчально-методичної та виховної роботи,
Львівський інститут економіки і туризму
e-mail: dutkaanna@ukr.net

УДК 378.091.212:001.89(045)

НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ТА ТРЕНІНГОВОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ (НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВСЬКОГО ІНСТИТУТУ ЕКОНОМІКИ І ТУРИЗМУ)

Обґрунтовано важливу роль активізації науково-дослідної та тренінгової роботи студентів закладів вищої освіти. Вивчення наукових джерел дозволило систематизувати основні підходи до трактування сутності поняття «науково-дослідна робота студентів».

Охарактеризовано основні форми науково-дослідної роботи студентів у закладах вищої освіти. На прикладі Львівського інституту економіки і туризму висвітлено особливості впровадження та успішного використання в освітній діяльності науково-дослідницької та тренінгової компоненти у процесі підготовки майбутніх фахівців у сфері послуг, зокрема за спеціальністю «Туризм», що дозволяє значно підвищити ефективність професійної підготовки студентів шляхом формування фахових (професійних) компетентностей.

Виявлено проблеми, що перешкоджають студентам якісно та ефективно виконувати наукову роботу. Сформовано перелік заходів стимулювання та активізації науково-дослідної та тренінгової роботи студентів у закладах вищої освіти, які рекомендовано реалізовувати як зі сторони викладачів-керівників, так і зі сторони адміністрації закладу вищої освіти.

Ключові слова: науково-дослідна робота; наукові дослідження; тренінгова робота; компетентності; навчальний процес; туризм.

Постановка проблеми. Зростання відкритості українського суспільства неминуче приводить до дедалі більшого входження України в міжнародний обмін робочою силою [1]. Сучасний етап розвитку постіндустріального суспільства, яке прийшло на зміну індустріальному, ставить нові виклики не тільки перед бізнесом, а й перед випускниками закладів вищої освіти, які у майбутньому формуватимуть тенденції розвитку економічних процесів нового покоління, де переважатиме сфера послуг, зростатиме роль знань та освіти, а вагома роль відводитиметься інноваційній складовій, і у складі трудового населення домінуватимуть професіонали та зростатиме частка інтелектуального класу. Тобто основою концепції появи та розвитку «постіндустріального суспільства» є освіта, наука, науко-

ві знання та дослідження, і ключова роль відводиться інтелектуальній власності та інноваційним технологіям.

Туризм – як сфера послуг – є перспективною галуззю інноваційного сектору економіки у структурі постіндустріального суспільства. Для оволодіння професійними знаннями у сфері туризму в освітньому процесі необхідно більше ролі приділяти науковій складовій навчання, науково-прикладним та інноваційним дослідженням, більший акцент робити на творчому підході до прийняття управлінських рішень, застосовувати інноваційні та нестандартні технології навчання та здобуття нових знань.

Вагомість активізації науково-дослідної роботи студентів обґрунтовується врахуванням її результатів при визначенні рейтингів закладів вищої освіти, умов ліцензування та акредитації спеціальностей тощо. Як приклад, у структурі критеріїв одного найбільш популярного рейтингу університетів «ТОП-200 Україна» враховується індикатор якості навчання – кількість студентів, переможців та призерів міжнародних та загальноукраїнських олімпіад (конкурсів) [2], аналогічний критерій – кількість здобувачів вищої освіти, які здобули призові місця на Міжнародних студентських олімпіадах, у II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади та II етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт, інших освітньо-наукових конкурсах – включено до переліку порівняльних критеріїв надання та підтвердження статусу національного закладу вищої освіти [3]. А це, у свою чергу, спонукає заклади вищої освіти боротися за свій рейтинг, конкурувати на ринку освітніх послуг, утримувати та підвищувати свій імідж та бренд, виходити на рівень світового визнання, – при цьому ключовим аспектом, рушієм успішного розвитку закладу вищої освіти є його студенти, які вміють не тільки відтворювати вивчений матеріал, а, згідно вимог, які

диктує XXI століття, творчо підходити до вирішення професійних задач, приймати важливі управлінські рішення із застосуванням наукового апарату, вміти здобути необхідну інформацію, критично її аналізувати та надавати обґрунтовані пропозиції. Тому у закладах вищої освіти важлива роль відводиться активізації науково-дослідної та тренінгової роботи студентів як умови якісного та ефективного оволодіння професійними знаннями та навичками за відповідною спеціальністю.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питання ефективного забезпечення науково-дослідної та тренінгової роботи у закладах вищої освіти та вивчення її ролі у формуванні майбутнього фахівця знаходять своє відображення у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, більшість вчених звертає увагу на дослідження змісту, завдань, форм, видів та етапів науково-дослідної та тренінгової роботи студентів, аналізує особливості управління науково-дослідною роботою студентів, обґрунтовує необхідність залучення студентів до науково-дослідної та тренінгової діяльності.

Окрім цього, у наукових джерелах можемо віднайти дослідження та вирішення таких актуальних аспектів з даної проблематики, як визначення типових проблем, що перешкоджають студентам оптимально здійснювати наукову діяльність та вивчення прийомів керівництва, підготовки наукової роботи на різних етапах її виконання, що знайшло відображення у працях таких науковців як А. Шерудило та О. Зінченко [4]. У праці науковців М. Євтуха та Л. Борисенко [5] розкрито методологічні підходи, принципи, психолого-педагогічні умови моделі формування

науково-дослідницької компетентності у студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів, а в працях вчених В. Мироненко [6] та Г. Шука [7] знаходимо висвітлення питань організації науково-дослідної роботи студентів спеціальності «Туризм».

Формування мети дослідження.

Основними завданнями дослідження є: обґрунтувати важливість впровадження та використання в освітній діяльності науково-дослідницької та тренінгової роботи студентів на прикладі успішного досвіду Львівського інституту економіки і туризму як умови якісного та ефективного оволодіння професійними знаннями та навичками за відповідною спеціальністю і сформулювати перелік заходів стимулювання та активізації науково-дослідної та тренінгової роботи студентів у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Науково-дослідна та тренінгова робота студентів у закладах вищої освіти є невід'ємною складовою освітньої діяльності та полягає у здобутті студентами нових наукових знань шляхом проведення наукових досліджень та розробок. Науково-дослідна робота виступає одним з основним елементом інтеграційного механізму сучасної системи вищої освіти поряд з освітньою, виробничою та інноваційною діяльністю закладу вищої освіти. Широкої актуальності у системі вищої освіти набув компетентнісний підхід.

Вивчення наукових джерел дозволило систематизувати основні підходи до трактування сутності поняття «науково-дослідна робота студентів» (табл. 1).

Таблиця 1

Наукові підходи до трактування поняття «науково-дослідна робота студентів»

Автори, джерело	Трактування поняття «науково-дослідна робота студентів»
Готюр О.І., Деніна Р.В., Волинський Д.А., Кочержат О.І. [8, с. 85]	система методів, засобів і заходів для засвоєння студентами в процесі навчання різних етапів науково-інноваційного циклу, що включає фундаментальні й прикладні дослідження. Є одним із найважливіших засобів ефективної підготовки кваліфікованих фахівців через оволодіння основами професійної творчої діяльності, методами, прийомами і навичками виконання науково-дослідних робіт, розвитку креативності, самостійності
Енциклопедія освіти [9, с. 554]	є важливою складовою навчального процесу, базовим елементом освіти й рушійною силою її розвитку
Пономарьова Г.Ф. [10, с. 140]	пошукова діяльність наукового характеру, у результаті якої суб'єктивне пізнання дійсності набуває певної об'єктивної теоретичної і практичної значущості і новизни
Яремчук В. [11, с. 6]	є первинною, початковою складовою глобального процесу продукування наукових знань. Вона здійснюється у межах вищих навчальних закладів під безпосереднім керівництвом досвідчених вчених і відповідних підрозділів вищих шкіл (зазвичай насамперед їх кафедр)

Освітня система підготовки фахівців у галузі туризму має включати не лише здо-

буття студентами фахових компетентностей, які формують базові знання і навички

за спеціальністю, а й містити компоненти, здобуття яких дозволить майбутнім фахівцям освоїти знання організації наукової роботи, навички проведення наукових досліджень, вміння працювати з науковими літературними джерелами, здатність використовувати у практичній діяльності результати науково-технічного прогресу тощо.

Одним із важливих напрямів посилення ролі науково-дослідницької компоненти у системі підготовки магістрів є можливість впровадження в закладах вищої освіти освітньо-наукових програм відповідно до Закону України «Про вищу освіту» від 1.07.2014 р., який передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Зокрема, у «Законі про вищу освіту» закріплено, що освітньо-наукова програма магістра повинна обов'язково включати дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30% [12].

Впровадження та широке використання в освітній діяльності Львівського інституту економіки і туризму науково-дослідницької компоненти у процесі підготовки майбутніх фахівців, зокрема за спеціальністю «Туризм» дозволяє значно підвищити ефективність їхньої професійної підготовки шляхом формування таких компетентностей:

1) загальних (здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність проведення досліджень на відповідному рівні; здатність шукати, обробляти, аналізувати та інтерпретувати інформацію з різних джерел; здатність визначати, формулювати і вирішувати проблеми; здатність формувати нові ідеї (креативність); готовність до безперервного навчання та оволодіння сучасними знаннями.

2) фахових (спеціальних) (здатність аналізувати сучасні тенденції ринку міжнародного туризму, прогнозувати перспективи його розвитку, вивчати та впроваджувати в практику міжнародний досвід туристичної діяльності; здатність застосовувати сучасні методи дослідження інноваційного потенціалу туристичного підприємства та здійснювати комплексне оцінювання економічної ефективності впровадження інновацій; здатність проводити комплексний аналіз діяльності туристичного підприємства, його макро- і мікро середовища; здат-

ність аналізувати та оцінювати ресурсний потенціал регіонів та дестинацій для розвитку різних видів туризму; знання та володіння методиками наукових досліджень в галузі туризму; здатність вирішувати конкретне науково-дослідне завдання в галузі туризму, застосовуючи сучасні наукові методи з отриманням конкретних результатів та обґрунтуванням пропозицій).

Основними формами науково-дослідної роботи студентів у закладах вищої освіти є:

– науково-дослідна робота як частина навчального процесу, яка є обов'язковою до виконання, оскільки включена у навчальний план:

а) виконання практичних, семінарських, самостійних завдань, контрольних та лабораторних робіт, рефератів, курсових робіт, курсових та дослідницьких проектів, які містять елементи наукових досліджень;

б) виконання завдань на базі практичного матеріалу, зібраного студентами під час проходження навчальної чи виробничої практики;

в) написання та захист кваліфікаційних (бакалаврських, магістерських) робіт, що є підставою для присвоєння відповідної освітньої кваліфікації – бакалавр чи магістр;

– науково-дослідна робота, що здійснюється на добровільних засадах поза навчальним процесом, здійснюється зазвичай під керівництвом викладачів:

а) участь у студентських наукових товариствах, секціях, гуртках, проблемних групах тощо;

б) написання статей, тез та матеріалів доповідей, інших науково-дослідних робіт, які можуть публікуватися у наукових виданнях, збірниках наукових статей, журналах, вісниках, наукових Інтернет-джерелах тощо;

в) участь у наукових заходах: конференціях, дебатах, симпозіумах, олімпіадах, наукових конкурсах, семінарах тощо;

г) виконання наукових проектів кафедр та інших структурних одиниць, наприклад, участь у виконання науково-дослідної роботи кафедри тощо;

д) виконання наукових досліджень на замовлення (наприклад, проведення соціологічного дослідження).

Окрім вище зазначених форм і методів організації науково-дослідницької роботи у процесі професійної підготовки у Львівському інституті економіки і туризму використовуються особливі, інноваційні форми і методи її організації, які дозволяють акцентувати увагу на формуванні сучасних, професійних компетентностей майбутніх фахівців у сфері послуг. Зокрема, підгото-

вка магістрів у Львівському інституті економіки і туризму здійснюється на якісно новому теоретичному, практичному та науково-дослідному рівнях, як наслідок магістри-випускники – це конкурентоспроможні на вітчизняному та міжнародному ринках праці фахівці, професіонали, здатні провадити власний бізнес та мобільно реагувати на запити ринку.

Починаючи з 2017 р. у Львівському інституті економіки і туризму запроваджено інноваційну форму організації роботи з магістрами, а навчальний процес розділено на дві частини [13–14]:

1) *навчально-теоретичну* – перших три дні тижня, згідно розкладу, магістри працюють над реалізацією навчальної предметної компоненти. Навчальні заняття про-

водяться у формі інтегрованих занять, ролевих ігор, ділових ситуацій, наукових семінарів, практичних конференцій тощо.

Перша навчально-теоретична компонента інноваційної системи підготовки магістрів забезпечується вивченням комплексу навчальних дисциплін, які включені у навчальні плани спеціальностей. Навчальні плани складені із урахуванням: пріоритетних професійних компетентностей, визначених у АІЕТ; запитів сучасного ринку праці; передового європейського досвіду підготовки магістрів, зокрема підготовки магістрів у країнах ЄС. Усі спеціальності Львівського інституту економіки і туризму є спорідненими й орієнтованими на туристичний та готельно-ресторанний бізнес (табл. 2).

Таблиця 2

Перелік галузей знань і спеціальностей підготовки магістрів у Львівському інституті економіки і туризму

Галузь знань	Спеціальність	Освітньо-професійна програма
07 Управління та адміністрування	071 Облік і оподаткування	Облік і оподаткування
	076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
	073 Менеджмент	Менеджмент
18 Виробництво та технології	181 Харчові технології	Харчові технології
24 Сфера обслуговування	241 Готельно-ресторанна справа	Готельно-ресторанна справа
	242 Туризм	Туризм
05 Соціальні та поведінкові науки	051 Економіка	Економіка

Магістри усіх спеціальностей вивчають такі навчальні дисципліни як: міжнародне економічне право, корпоративне управління, професійна іноземна мова, суспільні комунікації, методологія і організація наукових досліджень, інформаційні системи і технології в галузі, економіка та фінанси готельного і ресторанного бізнесу, інноваційний маркетинг туристичних та відпочинкових послуг та інші. Кожна спеціальність має свій унікальний набір навчальних дисциплін, які формують специфічні професійні та фахові компетенції, враховують особливості майбутньої спеціальності й професійної діяльності магістрів.

2) *науково-дослідну та тренінгову* – два інших дні тижня магістри займаються науково-дослідною і тренінговою роботою. Це індивідуальна, самостійна, творча робота, яка проводиться із кожним магістром під керівництвом викладача. Ця особлива форма організації роботи із магістрами денної та заочної форм навчання спонукала кафедри до розроблення нового організаційного та науково-методичного забезпечення. Науково-педагогічні працівники випускових кафедр розробили інтегровані програми-графіки науково-дослідної та тренінгової роботи магістрів із кожної спеціальності та процедури проведення публічних поета-

пних презентацій виконання магістрами цього виду роботи.

Науково-методичне забезпечення випускових кафедр доповнилося інноваційними матеріалами, які включають: уніфіковану форму інтегрованих програм-графіків науково-дослідної та тренінгової роботи магістрів; організаційну форму та структуру проведення поетапних та підсумкових публічних презентацій; інноваційну тематику науково-дослідних робіт для кожної спеціальності. Попри те важливо зазначити, що друга компонента професійної підготовки магістрів – науково-дослідна і тренінгова робота для викладачів та студентів Львівського інституту економіки і туризму у такому вигляді була цілком новою. Кожна випускова кафедра мала можливість організувати цю роботу із врахуванням сучасних потреб спеціальності, виходячи із своїх потенційних можливостей і ресурсів. Випускові кафедри творчо підійшли до організації науково-дослідної та тренінгової роботи із магістрами і магістри кожної спеціальності унікально проявили себе, демонструючи цікаві науково-дослідні продукти. Саме ця компонента організації освітнього процесу із магістрами дала потужний позитивний ефект. Науково-педагогічні працівники та магістри змогли зреалізувати її

на належному науковому, змістовному й організаційному рівнях, отримали якісно новий освітній результат, моральний та навчальний ефект.

До прикладу наведемо найцікавіші профільні тематичні наукові дослідження магістрів за спеціальністю «Туризм» [13–14]:

- весільні тури як інноваційний туристичний продукт;
- інноваційні туристичні продукти в пішохідному туризмі Західної України;
- найвідоміші тематичні парки світу, парки розваг в Україні та перспективи їх використання у туризмі;
- водоспади Карпатського регіону України як природний туристичний ресурс;
- ботанічні сади Львова як туристичні й екскурсійні об'єкти;
- становлення і розвиток космічного туризму у світі;
- роль і місце фестивалів в туристичній індустрії.

Науково-дослідна і тренінгова робота не тільки фахово доповнює предметну компоненту професійної підготовки магістрів, а й принципово змінює самих магістрів, дозволяє їм повірити у себе, позиціонувати себе у студентському та науковому середовищі, розвиватися у професійному й особистісному руслі. Науково-дослідна і тренінгова робота тісно переплітається із двома іншими важливими компонентами професійної підготовки магістрів: реальною та віртуальною за цивілізаційними досягненнями туристичної та економічної галузей.

У грудні 2018 р. у ЛІЕТ здійснено випуск перших магістрів денної та заочної форм навчання, які вже навчалися за особливою формою організації освітнього процесу магістрів. Набутий досвід спонукає до пошуку нових можливостей та перспектив у професійній підготовці магістрів.

Для всебічного сприяння науково-дослідній роботі, винахідницькій та творчій діяльності студентів, забезпеченні системного підходу до підготовки науково-

педагогічних кадрів, збереження і розвитку інтелектуального потенціалу в Львівському інституті економіки і туризму функціонує Студентське наукове товариство, яке є частиною системи Студентського самоврядування ЛІЕТ. Основним завданням Студентського наукового товариства є створення сприятливих умов, забезпечення підтримки студентам у питаннях наукової діяльності, надання допомоги щодо реалізації наукоємних ідей, інновацій і забезпечення обміну знаннями. Студентське наукове товариство відповідає за такі напрями роботи: організація і проведення студентських конференцій, конкурсів, олімпіад; забезпечення публікації наукових праць студентів і молодих вчених; узагальнення досвіду організації науково-дослідної роботи студентів на окремих факультетах та рекомендація шляхів вдосконалення її форм та методів; сприяння залученню студентів до науково-дослідної роботи на факультетах та забезпечення участі студентів факультетів у заходах інших ЗВО тощо.

Для організації та виконання науково-дослідної та тренінгової роботи студенти ЛІЕТ мають можливість: брати участь у роботі наукових гуртків (у 2019 р. працювало 9); проводити дослідження в Туристично-інформаційному центрі, Виставковому центрі, туристичних фірмах; брати участь у загальноінститутських, між закладами вищої освіти, регіональних і всеукраїнських наукових конференціях, семінарах, круглих столах, а також олімпіадах і конкурсах наукових робіт; готувати та публікувати статті та тези доповідей та інші публікації; проводити дослідження разом з керівниками та викладачами у межах співпраці кафедр і факультетів із закладами культури; навчатися і стажуватися у Львівській міській раді і ЛОДА. Більше третини студентів ЛІЕТ залучена до виконання наукових досліджень під керівництвом кафедральних працівників, що є досить хорошим показником якості організації науково-дослідної роботи в інституті (табл. 3).

Таблиця 3

Результати участі студентів ЛІЕТ у науково-дослідній діяльності

Роки	Кількість студентів, які брали участь у наукових дослідженнях та відсоток від загальної кількості студентів	Кількість публікацій, опублікованих за участю студентів (з них одноосібно)	Кількість поданих робіт на наукові конкурси
2013	35 % (334)		
2014	45 % (402)		
2015	38 % (326)		
2016	46 % (368)	246 (94)	
2017	39 % (370)	257 (112)	
2018	47 % (423)	273 (175)	

У процесі науково-дослідної роботи студенти ЛІЕТ, як і студенти інших ЗВО, стикаються з рядом проблем, зокрема, низький рівень мотивації. Одним із стимулюючих заходів, який організовується у ЛІЕТ, є нагородження студентів за значні наукові здобутки преміями, нагородами, грамотами, подарунками.

За плідну науково-дослідну роботу студенти щорічно нагороджуються державними та іменними стипендіями, а також преміями державного та регіонального рівнів, іменними академічними стипендіями Президента України, стипендіями Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України, обласними преміями облдержадміністрації та обласної ради, обласними преміями імені В'ячеслава Чорновола тощо.

Серед інших проблем, що перешкоджають студентам якісно та ефективно виконувати наукову роботу, окрім недостатньої мотивації, науковці А. Шерудило та О. Зінченко виокремлюють такі:

- 1) відсутність сформованого наукового мислення;
- 2) невміння чітко сформулювати наукову проблему;
- 3) недостатні навички аналізу теоретичних джерел;
- 4) низька здатність до теоретичного узагальнення;
- 5) відсутність умінь статистичного аналізу отриманих даних;
- 6) схильність до фальсифікування емпіричного матеріалу;
- 7) проблеми розвитку вольової сфери (нездатність спланувати свою діяльність, ефект «останньої ночі» тощо) [4, с. 126].

Також з боку наукового керівника може спостерігатися відсутність бажання повноцінного управління науковою діяльністю студента, що може бути зумовлено низкою причин: професійним вигоранням, фаховою некомпетентністю, матеріальною незацікавленістю, втому, лінощами [4].

Для подолання вищезазначених проблем, усунення перешкод та бар'єрів, ЗВО повинні розробляти дієві та адаптовані щодо сучасних потреб і вимог студентів заходи активізування студентської науково-дослідної роботи, які б інтегрувались у стратегічні та тактичні цілі організації навчального процесу та розвитку ЗВО загалом.

Зокрема, для підвищення рівня залученості студентів до наукових досліджень у Львівському інституті економіки і туризму функціонує Лабораторія інноваційних технологій в туризмі – інноваційний центр вивчення новітніх технологій в туристичній галузі, яка забезпечує:

– інноваційно-дослідницький підхід до вивчення перспективного розвитку туризму в Україні та світі;

– сприяння збагаченню професійних знань студентів у застосування наукових методів та методик у туристичній сфері;

– координацію впровадження ідей інноваційної роботи студентів;

– організацію і проведення спеціалізованих лекцій, навчально-консультаційних нарад, науково-практичних семінарів, конференцій за участю провідних спеціалістів у галузі туризму, готельного та ресторанного господарства;

– надання туристично-інформаційних довідок студентам;

– проведення практичних робіт з профільних дисциплін, забезпечення самостійної, індивідуальної та наукової роботи студентів тощо.

Інноваційним підходом у залученні студентів ЛІЕТ до науково-дослідної роботи є запровадження у зміст програм виробничих практик студентів 2-го і 3-го курсів проходження фахового міжнародного стажування на сучасних туристично-курортних комплексах туристичної індустрії. Міжнародне фахове стажування пройшли у 2018/2019 н.р. 70 студентів ЛІЕТ, зокрема на посадах готельних гідів та екскурсоводів у Греції, на підприємствах готельного господарства Північного Кіпру та Туреччини, на посадах рецепціоністів у Болгарії та Польщі.

Організацію освітнього процесу в ЛІЕТ з магістрами здійснюють за двома складниками: 1) проведення інтегрованих та інтерактивних занять (рольових ігор, ділових ситуацій, наукових семінарів, практичних конференцій); 2) організація науково-дослідної і тренінгової роботи кожним студентом під керівництвом викладача-дослідника. Студенти розробляють бізнес-ідеї, концепції, досліджують ринкову доцільність своїх ідей, визначають необхідні ресурси для створення життєздатного бізнесу, створення стартапів доступних для їх реалізації. Науково-дослідна робота студентів спрямована на те, щоб вони не тільки володіли знаннями, але й вміли застосовувати їх у процесі власної самостійної наукової, дослідницької і творчої діяльності. Освітній процес в інституті постійно оновлюється завдяки впровадженню інтерактивних методів навчання, інноваційних технологій, що передбачають використання сучасного комп'ютерного та мультимедійного обладнання [15, с. 61].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Одним з основних завдань завладу вищої освіти повинно бути забезпе-

чення органічного поєднання науково-дослідної, освітньої та інноваційної діяльності в процесі організації освітнього процесу. Науково-дослідну діяльність студентів необхідно впроваджувати шляхом проведення наукових досліджень, експериментальних розробок, створення умов реалізації творчого потенціалу учасників освітнього процесу та використання у подальшому одержаних результатів в освітньому процесі. Все це потребує наявності у закладах вищої освіти сучасного наукового кадрового потенціалу – професійних наукових та науково-педагогічних працівників, які здатні одержувати нові наукові та науково-прикладні результати і застосовувати наукові та науково-технічні знання під час підготовки фахівців з вищою освітою.

Розвиток науково-дослідницьких умінь та навичок студентів повинен стати одним з основних елементів у структурі освітньої програми підготовки висококваліфікованих кадрів відповідного профілю, особливо це актуально для підготовки студентів зі спеціальності «туризм».

За результатами досліджень наукових джерел та власного досвіду можемо сформулювати такий перелік заходів стимулювання та активізації науково-дослідної роботи студентів у закладах вищої освіти, які рекомендуємо реалізовувати:

1) зі сторони викладачів-керівників:

- формування переліку актуальних та цікавих тем наукових досліджень для студентів;

- залучення студентів до написання наукових статей, тез, інших наукових публікацій, виконання науково-дослідної роботи кафедри та інших наукових проектів;

- впровадження інтерактивних методів навчання, інноваційних технологій, елементів наукових досліджень у структурі навчальних занять;

- заохочення студентів до участі у конференціях, олімпіадах, конкурсах та стимулювання наукових досліджень додатковими балами, підвищенням контрольних оцінок, сприянні у здачі заліку “автоматом” тощо;

- допомога у пошуку та виборі необхідних наукових джерел;

- організація спеціальних курсів, проведення навчальних занять, які мають виражену мотивацію до науково-дослідної діяльності;

2) зі сторони адміністрації закладу вищої освіти:

- збільшення відсотку наукової та дослідницької компоненти у освітніх програмах, промоція освітньо-наукового рівня вищої освіти;

- організація наукових студентських конференцій, конкурсів, олімпіад;

- нагородження студентів за значні наукові здобутки преміями, нагородами, грамотами, подарунками;

- рекомендації кращих студентів на нагородження державними та іменними стипендіями та преміями;

- нагородження та висловлення подяки студентам за значні наукові здобутки на урочистих зборах, вчених радах інституту та інших урочистих заходах;

- сприяння діяльності студентського наукового товариства;

- допомога в організації наукових гуртків, клубів, осередків;

- фінансування публікації результатів наукових досліджень студентів у наукових збірниках навчального закладу чи інших ЗВО;

- заохочення до співпраці студентів з науковими товариствами інших навчальних закладів;

- надання допомоги щодо реалізації наукоємних ідей, інновацій і забезпечення обміну знаннями;

- надання пільг та переваг при вступі в аспірантуру;

- допомога у пошуку роботи для випускників, які показали не тільки високі результати навчання, а й привнесли значні наукові здобутки до розвитку наукової діяльності навчального закладу;

- мотивування викладачів-керівників за організацію науково-дослідної роботи із студентами.

Як показує досвід Львівського інституту економіки і туризму, науково-дослідна робота студентів є важливим та невід’ємним елементом навчального процесу при підготовці фахівців, які б дійсно відповідали вимогам сьогодення та змогли б вільно почуватись фахівцями на сучасному ринку праці і конкурувати за кращі робочі місця у престижних компаніях та організаціях.

Впровадження описаних у статті інноваційних компонентів в організації освітнього процесу та проведення науково-дослідної і тренінгової роботи з магістрами у Львівському інституті економіки і туризму потребує подальшого удосконалення, теоретичного дослідження та наукового обґрунтування. Наступний етап – це розроблення такої системи підготовки фахівців на магістерському рівні вищої освіти, яка враховуватиме не лише міжнародний та вітчизняний досвід, а й потреби ринку праці та вимоги роботодавців, які постійно оновлюються та змінюються. Європейський досвід підготовки магістрів дозволить здійснювати її на більш якісному рівні, зробити сучасною та ефективною.

Список бібліографічних посилань

1. Савіцька О.П., Цоньо В.В. Особливості міграційних процесів населення в умовах глобалізації. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип.24.01. С. 295–303.
2. Царенко І.О. Рейтингові системи ранжування вищих навчальних закладів: українські та світові методики. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2014. Вип. 26. С. 56–66.
3. Про затвердження Порядку та критеріїв надання закладу вищої освіти статусу національного, підтвердження чи позбавлення цього статусу: Постанова Кабінету міністрів України від 22 листопада 2017 р. № 912. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-2017-p>.
4. Шерудило А.В., Зінченко О.В. Психолого-педагогічні аспекти управління науково-дослідницькою діяльністю студентів педагогічних закладів вищої освіти. *Молодий вчений*. 2018. № 7(1). С. 124–127.
5. Євтух М.Б., Борисенко Л.А. Модель системи формування науково-дослідницької компетентності у студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2015. Вип. 1. С. 73–97.
6. Мироненко В.В. Формування готовності студентів спеціальності «Туризм» до науково-дослідної роботи в процесі вивчення іноземної мови. *Наука і освіта*. 2012. № 8. С. 107–109.
7. Шука Г. Організація науково-дослідної роботи студентів напряму підготовки «Туризм». *Молодь і ринок*. 2014. № 3. С. 13–16.
8. Готюр О.І., Деніна Р.В., Волинський Д.А., Кочержат О.І. Роль науково-дослідної роботи студента у формуванні майбутнього фахівця. *Art of medicine*. 2019. № 3. С. 85–88.
9. Енциклопедія освіти / В.Г. Кремень (голов. ред.). К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
10. Пономарьова Г.Ф. Науково-дослідна робота студентів у ВНЗ як складова їх професійної підготовки. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2010. Вип. 24. С. 138–144.
11. Яремчук В. Основи науково-дослідної роботи студентів: навчальний посібник. Острого, 2012. 56 с.
12. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
13. Звіт Ректора Львівського інституту економіки і туризму Бочана І.О., д.е.н., професора про роботу у 2019 році по виконанню контрактних зобов'язань і розвитку інституту. *Архів Львівського інституту економіки і туризму*.
14. Інформація про наукову та науково-технічну діяльність Львівського інституту економіки і туризму за 2016–2018 рр.
15. Дутка Г.Я. Конкуренентоспроможність закладів вищої освіти Львівської області у підготовці майбутніх фахівців туристичного та готельно-ресторанного бізнесу. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2018. Т. 28, № 4. С. 56–62.

References

1. Savitska, O.P., Conio, V.V. (2014). Features of migration processes of the population in the conditions of globalization. *Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*, 24(01): 295–303. [in Ukr.].
2. Tsarenko, I.O. (2014). Ranking ranking systems of higher education institutions: Ukrainian and world methods. *Scientific papers of Kirovograd National Technical University. Economic sciences*. Vol. 26, pp. 56–66. [in Ukr.].
3. On approval of the Procedure and criteria for granting a higher education institution the status of national, confirmation or denial of this status: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 912 of November 22, 2017. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-2017-p> (Accessed 20 Febr. 2020). [in Ukrainian].
4. Sherudylo, A.V., & Zinchenko, O.V. (2018). Psychological and pedagogical aspects of research activity management of students in pedagogical institutions of higher education. *Young scientist*, 7(1): 124–127. [in Ukr.].
5. Yevtukh, M.B., & Borysenko, L.L. (2015). Model of system of formation of research competence at students of economic specialties of higher educational establishments. *Personality spirituality: methodology, theory and practice*. 1: 73–97. [in Ukr.].
6. Myronenko, V.V. (2012). Formation of readiness of students of the specialty "Tourism" to research work in the process of learning a foreign language. *Science and education*, 8: 107–109. [in Ukr.].
7. Shchuka, H. (2014). Organization of research work of students in the direction of training "Tourism". *Youth and market. Monthly scientific-pedagogical journal*, 3: 13–16. [in Ukr.].
8. Hotiur, O.I., Denina, R.V., Volynskiy, D.A., & Kocherzhat, O.I. (2019). The role of student research work in the formation of the future specialist. *Art of medicine*, 3: 85–88. [in Ukr.].
9. Encyclopedia of Education (2008). In V.H. Kremen (Ed.). Kyiv: Yurinkom Inter. 1040 p. [in Ukr.].
10. Ponomarova, H.F. (2010). Research work of students in universities as a component of their professional training. *Scientific notes of the Department of Pedagogy*, 24: 138–144. [in Ukr.].
11. Yaremchuk, V. (2012). Fundamentals of student research work. Ostrorh, 56 p. [in Ukr.].
12. On higher education: Law of Ukraine of July 1, 2014 No. 1556-VII. Retrieved 20 Febr. 2020, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. [in Ukr.].
13. Report of Rector of Lviv Institute of Economy and Tourism Bochan I.O. on work in 2019 on fulfillment of contractual obligations and development of the Institute. *Archive of Lviv Institute of Economics and Tourism*. [in Ukr.].
14. Information on scientific and scientific-technical activity of the Lviv Institute of Economy and Tourism for 2016–2018. [in Ukr.].
15. Dutka, H.Ya. (2018). Competitiveness of Higher Education Institutions of Lviv Region in Training of Future Professionals of Tourism and Hotel and Restaurant Business. *Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*, 28(4): 56–62. [in Ukr.].

DUTKA Hanna,

Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor, Vice-rector of Teaching and Educational Work,
Lviv Institute of Economy and Tourism

**DIRECTIONS OF SCIENTIFIC RESEARCH AND TRAINING STUDENT WORK ACTIVIZATION
(ON THE EXAMPLE OF LVIV INSTITUTE OF ECONOMY AND TOURISM)**

Summary. The article substantiates the important role of activation of scientific research and training work of students in higher education institutions as a condition for qualitative and effective mastering of professional knowledge and skills in the relevant specialty. The study of scientific sources made it possible to systematize the

basic approaches to the interpretation of the concept "student scientific research work". The basic forms of scientific research work of students in higher education institutions are described. The example of the Lviv Institute of Economy and Tourism highlights the features of implementation and successful use in the educational

activity of scientific research and training components to study future professionals in the field of services, in particular in the specialty "Tourism". The article presents the positive experience of introducing an innovative form of work with masters in the Lviv Institute of Economy and Tourism, namely the division of the educational process into two parts: educational-theoretical and scientific research and training. The article highlights the role of the Student Scientific Society as part of the Student Self-Government System at the Lviv Institute of Economy and Tourism. The main tasks of the Student Scientific Society are to comprehensively promote scientific research, inventive and creative activity of students, to provide a systematic approach to the training of scientific and pedagogical staff, to preserve potential of higher education institutions. On the example of the Lviv Institute of Economy and Tourism it is substantiated the creation of the Laboratory of innovative technologies in tourism as the direction of increasing the level of students' involvement in scientific research work and an innovative center for the study of the latest technologies in the tourism industry.

Problems that prevent students from performing scientific research work qualitatively and effectively are identified. According to the results of research of scientific sources and own experience, a list of measures to stimulate and activate scientific research and training work of students in higher education institutions are formed, which is recommended to be implemented by both teachers-teachers and the administration of the higher education institution. According to the experience of the Lviv Institute of Economy and Tourism, scientific research and training work of students is an important and integral element of the educational process in the preparation of professionals.

Keywords: scientific research work; scientific research; training work; competence; learning process; tourism.

Одержано редакцією 23.01.2020
Прийнято до публікації 11.02.2020